

העלון לאברכי כולל, בני הישיבות ולכל לומדי התורה

האיחוד בהידוד

המאחד בקרבו חידודים ותשובות בהלכה ובאגדה

לע"נ
הרה"ג ר' שבתאי זצ"ל
בן יבלחט"א הגה"צ רבי יעקב יצחק שליט"א
גלינסקי
נלב"ע כ"ז תמוז תשנ"ט
תנצב"ה

לע"נ ר' שמעון יהודה בן הגה"צ ר' אברהם יעקב (זיידל) עפשטיין זצוקלה"ה

כרשת כינוח תשע"ב

גליון
שנת
שישית

כתב חיזה

בזכות מלחמתם של בני זקני,
קיבל את המקום שכשם אבי.
בן אחי מאבי נקרא כשמי,
וכנכדת צעיר האחים שם אחי.
בדומה לשמי מקום הפורענות,
וגם הרשע שהטעוהו ברמאות.

מי אני?

רמז: דמות הקשורה לפרשה

תזכורת: הקשר בין הדמות לפרשה הוא בהזכרתה או ברמיזה בפרשה או בפרש"י

מענינא דירחא

מולד חודש מנחם אב
ליל חמישי
בשעה 12:29.6 בלילה

מצינו שמת אהרן

"בחדש החמישי באחד
לחדש" (במדבר ל"ג ל"ח).

אלו עוד 'מאורעות'

מצינו בתורה ובחז"ל,
שארעו ביום זה
(לכה"פ ג').

דבר תורה

"צָרֹר אֶת הַמְדַּיְנִים וְהַכִּיתֶם אוֹתָם". במדבר ל"ה י"ז.

בבמד"ר ל"א ד' איתא, "צָרֹר אֶת הַמְדַּיְנִים. למה, כי צוררים הם לכם. מיכן אמרו חכמים, בא להנדיק השכם להרוג. ר"ש אומר, מנין שהמחטיא את האדם יותר מן ההורגו, שההורג הורג בעולם הזה ויש לו חלק לעוה"ב, והמחטיא הורגו בעולם הזה ובעולם הבא. שתי אומות קדמו את ישראל בחרב ושתיים בעבירה, המצרים ואדומים קדמו בחרב (שנאמר) (שמות ט"ו ט'), אמר אוליב אשיג... אַרְיֵק חָרִיב, (ונאמר) (במדבר כ" ח'), ויאמר אֵלֶיךָ אֶדוֹם לֹא תִעָבֵר בִּי פֶן יִחָרֵב אֶצְלָא לְקִרְבָּךְ", ושתיים בעבירה, מואבים ועמונים. על אלה שקדמו בחרב כתיב (דברים ל"ג ח'), לא תִעָבֵר אֲדָמִי... לא תִעָבֵר מִצְרַיִ, אבל אלו שקדמו בעבירה להחטיא את ישראל (ונאמר) (שם ל"ג ד'), לא יבא עֲמוּנֵי וּמוֹאָבִי... גַּם דּוֹר צְעִירֵי... עַד עוֹלָם".

והקשה הידי משה (על המדרש שם), שדברי המדרש הללו שסיבת הציווי שנצטוו ישראל לצרור את המדינים בהם ולהכותם, הוא מחמת שהחטיאו אותם, הוא לכאורה נסותר מפסוק מפורש, שהתורה כותבת (דברים ל"ג ח'), "לֹא יבא עֲמוּנֵי וּמוֹאָבִי בְקִהְלָהּ ה' גַּם דּוֹר צְעִירֵי לֹא יבא לָהֶם בְּקִהְלָהּ ה' עַד עוֹלָם. עַל דָּבָר אֲשֶׁר לֹא קִדְמוּ אֶתְכֶם בְּלָחֶם וּבְמִים בְּדָרְךָ בְּצֵאתְכֶם מִמִּצְרַיִם וְאֲשֶׁר שָׂכַר עֲלֵיךְ אֶת בְּלִעָם בֶּן עֵיזֵר מִפְתּוֹר אֶרֶץ נֶהְרָיִם לְקַלְלֵךְ", הרי שגם בלא שהחטיאו המדינים את ישראל, עצם הדבר שלא קידמו אותם בלחם ובמים וששכרו את בלעם לקלל את ישראל, הוא הסיבה והטעם לציווי שנצטוו ישראל לצרור את המדינים ולהכותם.

ומתוך ידי משה, שאילולי שהמדינים החטיאו את ישראל, היתה להם תשובה טובה וברורה מדוע הם לא קדמו בלחם ובמים את ישראל, היות וגזרו על פתן מפני בנותיהם (ולמרות שערערו לא גזרו, בכל זאת ישראל קדושים נהגו לזהר בזה), הרי שאף אם היו מקדמים אותם בלחם, ישראל לא היו טועמים ממנו מאומה, ואף אם היו טועמים, אין הם רוצים להכשילם אפילו לא בגזירה דרבנן שעתידה להגזר, ועל כן הם לא קידמו אותם בלחם ובמים, אבל לאחר שבנות מדן באו והכשילו את ישראל בזנות, הרי שגם ישראל אינם חוששים להכשיל את ישראל גם לא באיסורי דאורייתא של זנות, ומעתה אין להם כל פתחון פה להשיב מדוע לא קדמו את ישראל בלחם ובמים, נמצא שדברי המדרש מדויקים, שכל עונשם על שלא קידמו בלחם ובמים, הוא רק מחמת שהחטיאו את ישראל.

חילוקא דרבנן

כתיב (במדבר כ"ז כ"א), "וּלְפָנַי אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן יַעֲמֹד וְשָׂאל לּוֹ בְּמִשְׁפַּט הַאוֹרִיִּים... וּפְרִשְׁי", "ושאל לו. כשיצטרך לצאת למלחמה", ומבואר, שהציווי על יהושע שיצטרך לשאול מאלעזר באורים ותומים, הוא רק על יציאה למלחמה.

ע"י בפרש"י עירובין ס"ג א', "דכתיב ולפני אלעזר הכהן יעמוד ושאל לו. שהיה עתיד יהושע להיות צריך לישאל דבר הלכה מאלעזר", ומבואר דלאו דוקא אלעזר ישאל על יציאה למלחמה, אלא אף על דבר הלכה, ודלא כפרש"י בפרשתינו וכפשטיה דקרא.

וצריך ביאור!!!

מעשה רב

ראובן ישב וברך 'ברכת המזון', וכשהיה באמצע הברכה הראשונה, נכנס אביו לחדר בו היה, וראובן המשיך לברך, ולא קם בפני אביו כהלכה הפסוקה (י"ד ס"ו ר"מ ס"ז), שיש לכבד את האב בקימה בכניסתו לחדר.

שמעון אחיו שנכח בכך, התפלל עד מאוד, ולאחר מכן כשפנה לראובן אחיו ושאלו לפרש אי קימתו, השיבו ראובן, הייתי עסוק באמצע הברכה, וכיון שיש דין לברך בישיבה (ש"ע א"ח קפ"ג ס"ט), אילו הייתי קם לכבוד אבינו, היה בכך הפסק בברכה.

ומה בכך, טען לעומתו שמעון, הלא מצינו במקומות שאסור להפסיק, כגון בקר"ש, שמפני הכבוד מותר להפסיק (שם ס"ו א'), וקימה לכבוד אב לא גרע מ'הפסק מפני הכבוד'.

ואילו ראובן טען, שלא ניתן להקיש ממקום אחד לשני, וכיון שבברכת המזון לא מצאנו דין זה של הפסיק מפני הכבוד, מהיכתי תיתי להתיר להפסיק בקימה אפילו לכבוד אביו באמצע הברכה.

השאלה היא, הצדק עם מי ?

בין חידות

באיזו הלכה מהלכות 'בין המצרים', פסק השו"ע כשיטת המדרש ואלא כשיטת הגמרא.

מענינא דסדרא

איתא בב"ב (קנ"ט ב'), דמי שמת אביו והניח בע"ח, ואח"כ מת זקינו, אין הנכד חייב לשלם חובות אביו, דיוכל לדחות הבע"ח בטענה דמכח אביו דאבא קאתינא, וכענין דכתיב "תחת אבותיך יהיו בניך". היכן מצינו לכאורה להיפך מזה ע"פ פרשתינו.

מענינא דחורבנא

היכן מצאנו מנהג, אשר זמנו קבוע ברוב ימות השנה, ובימים אלו ראוי לקיימו בזמן נוסף.

הכלי יקר מבאר בדרך נוספת, ופוחח בשאלה, "אין הסברא נותנת להרחיק שתי אומות על דבר שלא קדמום בלחם ובמים", ועל כן מפרש שאילו סיבת הדבר שמדן לא קידמו את ישראל בלחם ובמים היה מחמת עצלותם או קמצנותם, או אפילו שנאתם לישראל, זה לא היה כה נורא, אבל החומרא במעשיהם אלו היה מפני כוונתם הרעה שהסתתרה מאחוריהם, שהיות והמדינים החליטו להלחם בישראל על ידי שיפקירו את בנותיהם וכשילו את ישראל בזנות, ישבו וטכסו מצה איך לעשות זאת, וכמבואר במדרש (במד"ר כ"ג י"ג ועוד), שהכל נעשה בתנטיט של זקנה מבחוח וילדה מבגנים, ואחד מהקצוות שהעלו להכשיל את ישראל, היתה שלא יקדמו את ישראל בלחם ובמים, כדי שיהיו רעבים וגם צמאים מטורח הדרך, ומחמת כל יהיו מוכרחים לאכול מזבחי אליהין ולשתות יין נסיכם המרגילים לערות, כי כן הרגילות באלו הבאים מן הדרך, יעיפים ויגעו מטורח הדרך ורעבים וצמאים, שהם שואפים לאכול ולשתות מן הבא בידו, ובשעה זו קשה להן לבקר בין אסור למותר. נמצא שכל כוונתם הרעה של המדינים היתה להכשיל את ישראל בזנות ולהביאם על ידי זה לע"ז ולמעשה פגור, ועל כן לא קדמום בלחם, כדי להרעיבם ולהאכילם מזבחי אליהין, ואף לא קדמום במים, כדי להשקותם כוס התרעלה ויין נסיכם, וכל זה נכלי דתות וערמוניות, ומשום כך מבוארים היטב דברי המדרש שסיבת הציווי לצרור את המדינים ולהכותם הוא משום שהכשילו את ישראל, ומסיים הכלי יקר וכותבו, "ופירוש זה יקר, לא ידעתי מאיזה טעם לא מצאוהו בשכלם מפרשי תורתינו, אשר קטנם עבה ממתני".

תירוץ נוסף ומיוחד מותר הרבי ר' שמחה בונם מפרשיסחא זצ"ל, בספרו 'קול שמחה' (בפרשתינו), לאחר שמביא את קושיית הידי משה, והוא ממש היפך מתירוצו של הכלי יקר, וזאת ע"פ היסוד הידוע, שהגבורה הגדולה של האדם, והוא רצון הבורא, שאדם יחסר מהנסיין ככל יכלתו, ולא שיכניס עצמו לנסיין ויתגבר, שפעמים רבות אחרי שאדם כבר הכניס את עצמו לנסיין והוא לא עומד בו, ונופל ונכשל בו, לא זו בלבד שלא הרויח את שכר ההתגברות, עוד הפסיד את עונש הנפילה והכשלון, ואין לו פתחון פה להשיב שהנסיין היה קשה מדי, ולא היה שייך לעמוד בו, שאומרים לו, שאכן הנסיין היה קשה, אבל התביעה עליה היא מדוע לא נמלט מהנסיין, וכבר כתבו בספרים הקדושים, שיתכן ובמצב כזה העונש לא יהיה על עצם העבירה, אלא על שלא ברח ונמלט מהנסיין, והוא מה שאנו מבקשים בכל בוקר, ז'אל תביאנו לא לידי נסיון ולא לידי בזיון'.

ומאידך, אם אדם נשמר והתרחק מכל נסיון, ובסופו של דבר באונס בא לפניו נסיון, אם עמד בנסיון, קודש יאמר לו, אך גם אם מחמת קושי הנסיון הוא לא הצליח לעמוד בו, ונפל ונכשל, אין עליו חטא ועון כל כך, וכענין מאי דאיתא בב"ב כ"ז ב', "אי דליכא דרכא אחרנא, אנוס הוא", ע"פ ר' שב"ב.

כשאנו ח"ל וגזרו גזירות על ישראל להצילם מידי אסור, בדעתם הרחבה והגדולה ירדו לטותא ודעו של אדם, מהו הדבר שבטבע בריאתו וקומקום נפשו גורם לו להמשך ולהיגדר אחרי החטא ולהכרך בו, ועליו ועל כיוצא בו גזרו, וכמאמרם בשבת י"ז ב' ובע"ז ל"ו ב', "דאמר רב אחא בר שמיאל אמר רבי יצחק... גזרו על פתן ושמנו משום יינן, ועל יינן משום בנותיהן, ועל בנותיהן משום דב' אחר... והיינו, שהחיל הבינו ברוח לאונס, שהמצויאות של פת גויים טבעיה מביאה את האדם ליין גויים, ויין גויים בעצם טבעו מביאה את האדם לידי פת הגויים, על כן גזרו ואסרו פת ויין של גויים.

מאחר והמצויאות היא שאכילת פת גויים מושכת את האדם לעבירה, חשבו המדינים בלבם, שאם יקדמו את ישראל בלחם ומים, הרי ישראל הבאים רעבים וצמאים מהדרך, הם כאנוסים באכילת הפת שיביאו להם, שהוא פת גויים, ועדיין לא נגזרה הגזירה לאסור את פתם, וא"כ מה שיכשילו המדינים את ישראל אחר כך בבנותיהם, שהוא פועל נמשך מאכילת הפת, לא יחשב עבור ישראל חטא גמור, אלא כקרב לאונס, שהוא נסיון קשה לעמוד בו, היות וטבע האדם שאחר אכילת פיתם בא להכשל בבנותם, והיות ומטרת המדינים להכשיל את ישראל בחטא גמור, לכן לא קידמו אותם בלחם ובמים, נמצא שעצם הדבר שלא קידמו את ישראל בלחם ובמים, הוא בגלל הרצון להחטיאם, לכן מתבאר שפיר מדוע שני הטעמים משלימים יחדיו לטעם אחד, שביקשו להכשיל את ישראל בעבירה.

© כל הזכויות שמורות ל'איחוד בחידוד' ולרבנים הנוחטים - מודיעין עילית - ארץ ישראל

תשובה דבר

אין להכריע בשום פנים ואופן על פי הכתוב כאן הלכה למעשה

תשובה ל"מעשה רב"

בתשובה לשאלה, האם ניתן לעשות טעודת סיום בבוקר השכם, שעדיין לא הגיע זמן תפילה שחרית.

הנה יש לדון בה בין קודם עלות השחר, ובין משעלה עמוד השחר, וכן יש לדון האם יש להחיר באופן שטועם כזית מזונות, ושותרה קצת נידון או שכוך.

ויזוון לה אם שייך גם להנעורים בכלל בשבועות, או להנעורים במתח שינואין להמשיכה ע"ד הבוקר, דעד מתי מותר לאכול ולשתות, ובחנתונה ויתר דומה לנידודי, ע"י שהוא טעודת מצוה.

עממי האיסור באכילה קודם תפילה

א[הנה מצאנו ב' טעמים לאסור אכילה ושתייה, א' מצד לא תאכלו על הדם, ב' מצד איסור אכילה קודם תפילה. וכדאיתא בבבבכ"ב י"ב: 'ולא תאכלו קודם רביח' משויא ראל גאי', ומאי דכתיב ב' לא תאכלו על הדם, לא תאכלו קודם שתתפללו על דמכם.' ו"ל יצחק א"ר יוחנן אמר רביח' שם שום ראב"י, כל האוכל ושותרה ואח"כ מתפלל, עליו הכתוב אומר, ואותי השלכת אחי גויה, ולא תקרי גויה אלא גאי', אמר הקב"ה, לאחר שנתגאה זה קבל עליו מלכות שמים"ו.

וכתב גלובי "באורח סי' פ"ט, ונראה לי, שהטעם שהיה כח בד' חכמים לשנות הפסוק ממשמעותו, היינו מפני שה שאסור לאכול ולשתות קודם שיתפלל, אינו מדאורייתא, אלא חכמים אסרוהו, ולא נראה להם למוזא אלא במיד דהו דך גאוה דוקא, וכי בעו לאסמוכי אקרא, ואז שלפי פסטו משמע לאסור אף במיץ, ולכן הוצרכו לומר לא תקרא גויה רוא אלא גאי', וכלומר, ומאי אינם דרך גאוה.

אכן שיתת החינוך במצוה רמ"ח, דאיסור אכילה קודם התפילה הוא דאורייתא, וכמו שדקדק בה במנ"ח שם אות ה', וא"כ לכאן"י בכל כענין יש להחמיר.

מתי מתחיל זמן ה' לכו"ח

ב[והנה בגמ' לא נפרש הזמן אשר לאכול, ולכו"ח בפטוטה, הוא מהזמן שאפשר להתפלל, וכן הוא לשון הטור שם, "וכיון שהגיע זמן תפילה וכו' לא תאכלו ולשתו", ומשמע קודם שהגיע זמן תפלה מותר, וכן מהא דבבבכ"ע שם סי' ט"ה, כתב: "והמתחיל לאכול קודם עלות השחר, צריך להפסיק". משמע דעלות השחר הוא הזמן שאסור, לא קודם לכן.

אכן יש לדקדק בדברי הס' חסידיים, סי' י"ח, שכתב: "אסור לאדם שיטעום כלום, או שיעשה שום מלאכה, מאחר שעלה עמוד השחר עד שתתפלל, ויהי רשות חסידים אוסר אפילו בטעמיה, דזה היה בעמוד השחר דוקא, ויחכו דטעודה אסור גם קודם לכן.

ג[ובמ"ב מצאנו לכו"ח ד' זמנים בזה: א) עלות השחר המוקדם, שהוא קודם השואר המזרחי, לאזר' שאחרונים סובבירים בדיעבד כבר יוצאים לא ד"ח תפילה, כמ"ש בבבב"כ סי' פ"ט, וא"כ בדיעבד הוא כבר מזמן תפילה לידהו. ב) עלות השחר ולא השואר ימי המזרח, ולדעת הרב אחרונים, קודם לזה עדיין לא חתם זמן תפילה אפילו בדיעבד, כמ"ש במ"ב שם סק"מ. ג) חצי הנץ החמה, הואו זמן תפילה לכר"ע לכתחילה, כמ"ש במ"ב שם. ד) שעת עיקר קודם עלות השחר, וכדב' אז אסור להתחיל לאכול, כמ"ש המ"ב שם סק"ז. ושם האחרונים.

שיטת הזוהר לחסידים בחצות הלילה

עוד זמן לאיסור מצאנו בגמ' ב' טעמים, שכתוב: "ובשם הזוהר כתב"י האחרונים, שאפילו ק"כ בחצות הלילה אסור לטעום ולשתו, ומתפלל, וכתב הפמ"ג, דדוקא שכיהי ושי, ואפשר שדעתי שיש ומדמה אפילו שם מותר לאכול ולשתות, ומ"מ נכון לכתחילה לזהר בזה אם אינו מוכרח, וא"כ בנידוד"א אלא אפשר באופן אחר, לכאורה נתחשב כאינו מוכרח. איבאר, דאפילו לענין צניע שעה קודם עלות השחר, כדב' בגמ' שם סק"ו: "ודוקא אם אכל יותר מכביצה, יהו דך קבעו, או לשתות בבשוריו, ז, אבל מבטל מזה, מותר עד עלות השחר", אבל לכאן"י לפמ"כ בסב"ק"ה, ע"י הזוהר יש לאסור גם קודם לכן.

ד[אך אפי' כשיש לדון, דאדלו בנידוד"א כיון דמירי מסעודת מצוה, אפשר קדיל פה, לא ידבש כדשואל לצורך פירוש פירוש אלהי נחשב בלצוה, ה"ה כשואל לצורך מצוה, ואף לנבי איסור דלא תאכלו על הדם, להשיטות שהוא מדרבנן, ו"ל דבמקום מצוה לא החמירו כ"כ. וצ"ע.

אכילת אפרוד קודם ק"ש

ה[בצ"ח"י ריש ברכות, כתב: "ואף שאסור לאכול משגועי זמן ק"ש... אולי הכתיבם מותרים לאכול לתורתא אז אפילו בזמן ק"ש, כיון שאכילת תרומה מצוה היא, כעבודת גיהנום במבוקד, והרי ר' ביטל מן יביהמ"ד בשביל אכילת תרומה כמבואר בפסחים דף ג' ע"א." מבווא דמותן לאכילת אכילת מצוה קודם ק"ש, אפילו שכב' הגיע זמן קריאתה. קודם ק"ש טעמיה, לא מצינו בפוסקים מפורש לחלק בה בין אכילת רשות לאכילת מצוה."

איבאר, ולכאן"י יש לחלק, דשם מירי מק"ש של לילה, אבל בבוקר הוא, יש איסור מצד לא תאכלו על הדם, דמו משום אותי השלכת אחי גויה, וא"כ אפשר דאף להור"ח אין מקום להקל בשחרית"ה.

ו[והנה חידוש נפלא מצינו בס' היראה לרבינו יונה, שכתב: "ואם תוכל, לא תאכל לא בימות החמה, ולא בימות הגשמים, עד לאחר התפילה הערב, כיון שרדשו רבוניה, ואותי השלכת אחי גויה, לאחר שנתגאתה תקבל עול מלכות שמים?" וא"כ גם אם נאמר שבזמן המקדש הכהנים העבדים במקדש לא נתחייבו בתפלה הערב, כי הקריבו קרבנות,"

אבל האיגוד, י"ל דלך לא נתנו הפוסקים לחילוק זה, משום דגם אם מצד אכילת מצוה מול קיום מצוה אחרת, אין איסור, מ"מ מצד אותרי השלכת גוי' של אסור."

אלא ודי לענין א"כ באכילת מצוה אין לקרותו מתגאה, כיון שגם אכילתו שואכל משום ציווי הבורא אוכלו.

ז[ושמו יש לחלק על שני סגנון המאכל הוא המצוה כמו באכילת תרומה, וכן כשיק מצות אכילה יש, וכשגוף המאכל הוא מצוה, לא איכפ"ל שגם נהנה ממנו, דמצות לאו להיות ניתנו, ולכן נחשב רק למצוה, וכדוקדק בלשון הצ"ח, "שאיכילת תרומה מצוה היא כעבודת עבודה במבוקד", כלומר, דאין זה משום שצוה או לאכול, אלא שצוה לאכול באכילת מצוה קדשים, שכל אע"פ אכלו היתר לאכול קודם התפילה אפילו שהותו מצוה, ולכן שאוכל מאכל שגופו מצוה, לא נחשב שעוסק באכילה, אלא שעוסק במצוה, ולא שייך ע"ז החסרון ד'אותרי השלכת אחי גויה'."

על צניע עממי הפוסקים לשנות לכו"ח רביעי' בליל הסדר

ח[ועי' בשו"ת התעוררות תשובה או"ח ח"ב סי' רס"ט, אודות מי שנתאחר בסדר ליל פסח לכו"ח, דשכשכא לשנות כוס רביעי, כבר עלה עמוד השחר", ופסק, שמ"מ שיתח כוס רביעי, דשמו עושה מצוה בזה [ותחילה מצדו דיל למוזא ד' משמ"כ שבו"ט"ה ד' ר"ל"ה ד', לענין מי שנתנו עליו קרא ק"ש של ערבית עד שעלה עמוה"ש, דיוצא יד"ח עד הנץ החמה, ואח"כ מחלק בין העיניים, ע"ש] וכותב: "ואין לפקפק בזה, וההי' שיש עליה עמוד השחר אינו יכול לשנותו כוס רביעי קודם תפלת השחר, הלא אסור לטעום אז משום לא תאכלו על הדם כדאי' במ"ב ברכות, ד"ל' כיון שהתחיל בהיתר, שהתחיל הסדר קודם חצי שעה ליום, ולא ידע עלית מתוך היום, מותר לשתות."

הגם שם מהראשונים שמפקקים ע"ז, וס"ל דבשחרית אפילו התחיל בהיתר, אסור משום לא תאכלו על הדם, כדמובא בב"ב פ"ט, ע"ז מ"מ"ה, יש לספקו שאיטיות הראשונים דס"ד א"כ"ד להפסיק, כיון דשותה כוס זה משום מצוה, ולא שייך בזה ששותה להתגאות, וכדדרשו ד"ח"ל ואותי השלכת וכו' לאחר שנתגאה זה מקבל עליו עול מלכות שמים [אפילו בשלש רבעים לפעם רפואת מותר משום כן, גם אם עליו להמתין לשנות התרופה אחר התפילה], ומכ"ש בזה כששותה כוס זה שלש שעות, מקבל עול מלכות שמים".

ומדברי ההתעוררות תשובה, לכאן"י משמע דבמקום מצוה יש להקל טפי, וצ"ע.

התעורר בצער פסח שחל בשבת' דקות אחדות לפני ס"ו' אכילת חמץ

ט[וראיתי בק"מ קנין תורה (להגרא"ד הורביץ זצ"ל), ח"ג סי' ק"ה, שנכתב בימי שקם בער"פ שחל בשבת, וראה שהיה כמה דקות לפני סוף זמן אכילת חמץ, האם מותר לו לאכול 'סעודת שבת' במת דוקם התפילה, והסברא להתיר זאת, ודיכין שאינו עושה משום גאוה, רק לצאת יד"ח חת בשבת, ו"ל דמות", אלא שדוחה אז הטעם גאוה, שכל שלא התפלל, לא עליו חובת סעודת שבת, ע"ש.

בדומה לשאלה שנכתב קנין תורה, ונשאל גם בשו"ת בצל החכמה ח"ד סי' ק"לא, ואחרי שמאריך לדון בקיום מצוה דאורייתא שיש בה מצד אחר איסור דרבנן, א"כ לדיבטיסו האיסור מפני קיום המצוה, ומסיק שם בבמה טעמים לאיסור, ובפרט לשיטת רמב"ם מצוה ר"ח, שהוא אכילת חמץ, ע"ש, ומכין דבריו גם מסיק לאיסור במשנה הלכות ח"ד סי' ק"ץ, ע"ש מלכת בטעמא.

י[ולכאן"י בנידודי, שאין ענין מצד עצם הסיום לעשות דוקא אז, רק מצד שהוא כמו מצוה הבאה לידי, לעשות הסעודה אז, אולי כיון שמגדל יש בזה לתא אשכיריהו ה"ל, והרי למעשה אין הדר הסעודה משנתה אם עושהו ביום אחד, ואדברא ברנפ"ל דין הוא בעלי תורה, כמו שהאריך בשו"ת סופר האמר, (להגר"צ ברנפ"ל זצ"ל), והוד"ב ע"א טבא איתא"כ [וע"ש באריכות בענין עריכת כלי' ששים], על כן עדיף להשתות הסיום' שלש, אמנם אפשר קודם עלות אף בחצי שעה הסמוכה, וכילו להקל בבשילת כזית מזונות, דאז דך בבכיהא אסור (כמ"ש במ"ב סי' פ"ט סק"ז).

להפסיק מ'תענית בכוחות בצער פסח' ע"ז התפתחות בסיום לפני התפילה

יא[ושר' בשו"ת רבבות אפרים ח"א סי' ט"ו, שכתב: "ונסתפקתי שהומונתי למקום לעשות סיום בערב פסח, והיותי צריך למזהר, ולא אפשר לעשות הסיום לפני התפילה, ולכאורה זה לימוד בצבור ולם שיכחו להתפלל, אבל לא יוכלו לאכול אחר הסיום [כיון שזה] לפני התפילה, ומשום כך דחיתי להתפלל, ואח"כ עשיתי סיום, כי חששתי לעשות [סיום] לפני התפילה שמי' מש', [ומצד דין התענית בער"פ] ואין יאכילו לפני הסיום [אבל הלכה צריך לברר אם בשעת הדחא אפשר לעשות כך].

והנה בארופה באב"ד ונין הגהה, שמתאספין ולומדים ביחד חברת ש"ס ומשינתו לפני התפילה, והיא חוששין.

ולענין סיום לפני התפילה, טען דודי הרב ר' נטע צבי שליט"א דיכולים [לעשות] לפני התפילה, ולא צריכים לאכול, אלא שיתו קצתי יי"ש, ובהו שוברין התענית [ענין ע"ל], ואח"כ התפללו".

אולם בארחות רבינו ח"ב עמ' ק"לב, מעיד הגר"א הורביץ זצ"ל: "וראיתי אודת בא התפתח סיום לפני תפלתו, אמר לו מר"ר, שיקח הביתא חתי' מן הסיומים, כן גם זה לצוהו חשב, ויאכלם בביתו, ואמר לו, קצת מצוה יש באכילה בבית מהמונות של הסיום, ולא עזר מר"ר להתיר לו שישתה רביעית מיס סיומים לפני התפילה."

תשובה ל"חילוק דרבנן"

בתשובה לשאלה, איך ליישב את דברי רש"י על הפסוק (במדבר כ"ב כ"ב), "...והוא רכב על אהונו ויגיו נקרו עמו", שכתב: "ומדוני נערו עמו. מכאן לאדם חשוב היוצא לדרך יולך עמו שני אנשים לשמשו וחוזרים ומשמיטה זה את זה". דמשמע דמשם המקור לדון אדם חשוב, ואילו בפרשת וירא על הפסוק (בראשית כ"ב ג'), ו"וישכם אברהם בבקר ויחבש את חמרו ויפק את שני נקרו אתו..." פרש"י, "את שני נערו, ישמעאל ואליעזר, שאין אדם חשוב רשאי לצאת לדרך בלא שני אנשים..." דמבווא שכבר מהפסוק המצוה אצל אברהם אינו או למדים שח"כ חשוב צריך לצאת לדרך עם שני אנשים, ולשם מה צריך ללמוד מעם נוספת את הדין הזה מהפסוק הנאמר אצל בלעם.

הנה כשנדקדק חילוק הלשונות בין רש"י בפ' וירא (כ"א ג') לרש"י בפ' בלק (כ"ג א'), נבחנו פלשוני רש"י אצל אברהם 'שאין אדם חשוב רשאי לצאת לדרך בלא ב' אנשים, שאם יצטרך הא' לנקבו ויתרחק יהיה השני עמו', כלומר, שם מירי מצד האיסור יש לאדם חשוב, כמו אברהם אמר, שהיה ת"ח, שלא לצאת יחידי לדרך"ל, כדאי' בברכות מ"א ב', ועדיין אין ראיה שכל אדם חשוב שאינו ת"ח, צריך לקחת ב' אנשים עמו.

ואילו אצל בלעם, כתב: "מכאן לאדם חשוב היוצא לדרך יולך עמו שני אנשים לשימשו", כלומר, לא משום איסור, אלא מדין כבוד, שצריך שישמשוהו.

ויש לכא עוד, הנה באברהם אינו נאמר שחבש את חמרו בעצמו, כי מרוב תשוקתו לקיים ציווי בורא, נודד ולא נמוע משות דבר אשר בדרך כולל משתמש אהויון במשיתו, וא"כ בהכרח שמה שדרש את הנערים ללוותו, לא כדי לשמש הוא, אלא בלעת בירה כדי לעבור לאיסור, דאסור לת"ח לילך יחיד, משא"ל בכלל, הגם שחבש בעצמו מתוך תשוקתו לקלל ישראל, אבל אדברא, כז' היה לא מתוך חוסר תשוקתו לכבוד, אלא שחמד הבודד והממון שהבטיחו בלק, וודאי לא נמנעו מלברר את נערו ויחיו להשמעו.

תשובה ל"מכין חידות"

בתשובה לשאלה, איזו הלכה מהלכות תפילה ניתן ללמוד מהאופן בו רצה בלעם לקלל את ישראל.

א[בערוך השלחן סי' ק"ף ס"ה, כתב: "ועוד שיש מי שאומר דכשהערה עוברת בתפילה ביננו ומא' שק"א שם כנח"ל, ומה נראה דס"ל דאם התחיל בלעם קודם קיומו של תפלה, ומבשעה עד אחר הזמן, לא מקרי שהתפלל בזמן, דהא וזהו כוונתו שעתה עדיין לא עבר הזמן, דאל"כ מאי ל'מ, וכו' לא ישתדל ביננו, ויסיים בביתו הזמן, אבל כ"ה"ח ברכות יסיים אחר הזמן, ועל"ז נראה מתוס' ברכות ו' ב"ה שאמ"ל: "דוחלקין אחר ההתחלה, ואם התחיל בזמן תפלה, מקרי תפלה בזמה, אע"פ שסיימה לאחר הזמן, ע"ש"י".

ב[במחצית סי' ט' סק"י, מצוין לדבריו שות' דין תפילה סי' ק"ז, שכתב שם, דנהוגים לומר התלמים ביחודי, בעית יאקב חת, ולא קודם, ע"ש שכתב: "גם אמרנו להביא ראיה מן הגמ' דברכות דף ז', שאמר הקב"ה לישראל צדקה שעתי' עמכם שלא יקעטי' בימי בלעם, שאלאמה יקעטי' לא ושתי' משוני' ישראל כו'. והקשו התוס' וא"ת מיה היה יכול לומר בשעת זוג.

והיצי' בחד תירוצו, מאחר שהיה מתחיל קללתו באתה שעה, היה מזיק אפי' לאחר כ"כ ע"ז, היה כהדיא דאם היה מתחיל שלא בשעת רצון, הוא מזיק חזר פ' אפי' בעת רצון, ועדיק הוא ההתחלה, ה"מ' אם הוא מתחיל להתפלל עם הציבור שהוא עת רצון, אז אף אם יאמר אח"כ תחנונים אפילו ביחודי שלא עם הציבור, היה כמו עת רצון, והויו כמו שתפלל עם הציבור, משא"כ אם מתפלל תחנונים ושבחים ביחודי קודם תפלה."

תשובה ל"מעונא דסדרא"

בתשובה לשאלה, בהא דאיתא בתענית (ט"ו ב'), "רבי אומר בגדולה מתחילין מן הגדול ובקבלה מתחילין מן הקטן", היכן נרמז ענין זה בקצתו.

איתא בסנהדרין (פ"ה ב'), "אמר רבי יוחנן, מברכתו של אותו רשע, אתה למד מה היה לבו, בקיש לומר שלי יחן להם בני כנסיות ובתי מדרשות, מה טבו אחיך יעקב, כל שתרשע שכניה עליהם, ומשכנתיך ישראל."

ועיון בספר 'בנין אריאל' (להר"ר שאול לוונשטאם זצ"ל אל"ב א"ד אמרטרנס, נכד החכם צבי, בסוף הפרשה, ד"ה בעינו ה"ל"), שמד בהו, דהיכן משמע על ר' יעקב בברכותיו, שהיה רב לו קבלה לקלל, וכתב לבאר, ע"פ המבואר בגמ' תענית ה"ל, דבגדולה מתחילין מן הגדול, ובקבלה מתחילין מן הקטן. דנהה ידוע דשם 'ישראל' חשוב הוא

שכתב דברי ר"ה ב"בגליה ח"ד דבריו ערוך, וכ"כ בהל' חמות שלמה בנד' י"ב ב' וכו' דבב"ב תי"ד דלדתי, שחיבין כן ברש"י בגמליה.

14 וצוין לח"י בהג' א"כ מבוטלים ס"ה, וכתב בספר הרמב"ן צוין יחאיה איתתא דרב סיריא באר דבב"ב במלמחמות פ"ד דתבנות, א"ל דתב שומר, ע"ש י"א.

17 וכו' ליהו גם בהתנות מהרמשים לרי"ה י"ב ב' ע"ש י"א.

והנה ענין דבריו באר ואתר שי"ל, כ"א איתא ביתשובת האוניהם שריי תשובה' ספי' (ע"א), וירביתו צוין י"ח ושיב תשובתו ששאל את רבינו אבהו דקטש אבוי נ"ו כשלה וכינה עם חרתי' והמסתר וגם הובא שיש עמכם, שכבו לחרתהש ע"כ בית הכסא דברב וראייתו איתא במקום זה וכו' שפיר' מוסקס מעבדי.

והבה מבוטתם כן קושיות תורתי' פולו דרוח חורבו, דבאמת לא ניסלו מאנבי בהרמ"ק שחרב, ויתר ענין אין לחוץ שבוהוא איתא במוקד' הפקד', אלא ממוקום בהרמ"ק, ואיכ יתכן שאבאת לא הביא מבתינו עצמו, רק מצער באנביה אשר במקום המקדש מסביב, ויתכן שהיה ממוקום אחר מ' מעלה, וכמו משאר דין ברכת, וקרו ליה שפיר' מוסקס מעבדי.

10 וכו' תפארת יורח כתב, שאע"פ אולי לקחם דשם מתיקין [תשרי' חר"ג ורבינו אורי' והר"ר בניסו שליט"א, שפנינו לזה כתב"כ חילוקי' קופמן שליט"א, שחתיו' לניצני מננין דת, כ"ס אפילו עקב עדי' ד"ס אפילו עקב עדי', וירא ד"ר שחר' פ' ע"ל] כ"כ א"כ בברא ר' אבא ר' גריבל לודו ד"ר [תשרי' חת"כ חת"כ ר' שר' פ' ע"ל וירא ד"ר שחר' פ' ע"ל] וכו' ענין ע"ש להגר"א ר' גדולי שליט"א.

11 ע"ש ב"ב אר"ז צ"ח סי' ק"א, ויר"ט ממת ערסית ח"ב מ"ס 'ויש' ח"ה פ"כ פסח ד' לרמ"א כ"כ פ' ע"ל, והיה ע"ל איתתו מ' חתמי' חתמה בלתי מג' ברכת תשרי' ח"ה צ"ח פ' רמ"א שליט"א י"ח ע"ל [זהו, וראה גם ב"ס הצבלת שחרון ע"ה"ת מפרשתינו, א"כ פ' ע"ל].

12 וענין לו דבר הביא בס' אברהם אב"י רבר אברהם חת"כ פלגאי', מפרשתינו את כ"ה, שכן נודת אורי' ע"ש.

13 ואמנם דאי יש הרבה סודות שם 'עקב', ואינו בר' על שם המעשה באתה שעה נבלד של התורה בעקב שש, וראיתא בחז"ל שאע"פ קראו כן לנם ולי' עיקב ב' במוקדש שאווחו מימינו בעקב שש, והוא ע"ז אמברא ר"י ב"ב סי' כ', וכד' זמן שהקול עקב עקב, ואין הדין ע"ז עיקב שש, והיינו שאווח מעבדי ממי' שלשלוט בן, מי' שם 'ישראל' שאווחו פ"כ כ"כ.

14 שכתב פ"ו מ' ממוקד' ע"ז, והיינו דאיתא באברת רש"י דלדתי, וכו"ה מפרש"א ח"ה לדתי' דב"ה"ת.

15 וכו' מפרש"א ח"ה בנד' (שם), שעתיק דברי הרעוך וע"ל. וכו' בחז"ל מפרש"א בגמליה שם,

16 וכו' מפרש"א ח"ה כ"ס אל מבוטלים בהרמ"ק, וק"ו איתא בכותל ביהמ"ד ב' נגיבין', ובמבואר שפיר' מוסקס מעבדי כ"כ נ"ל אל מבוטלים בהרמ"ק, וק"ו איתא בכותל ביהמ"ד ב' נגיבין',

17 וכו' מפרש"א ח"ה בנד' (שם), שעתיק דברי הרעוך וע"ל. וכו' בחז"ל מפרש"א בגמליה שם,

משם 'עקב', הדחילה נקרא עיקב אבינו מ"ש שאחז בעקב עשו¹⁷, כדכתיב (בראשית כ"ו ב'): "וידו אותך בעקב עשו ויקרא שמו עיקב", ואח"כ נקרא ישראל, מ"ש כי שרית עם אליקים ועם אנשים ותוכל" (שם ל"ב כ"ט), שהוא ענין שררה וחשיבות, ותבולין (צ"ב א'), אמרו ידעקב נעשה שר על המלאך, ע"י"ש. וכ"ל ידוע דרשת ח"ל "שמו" ר"ח ב' ב'), אהב דכתיב (שמות ט"ו ג'): "כל תאמר לבית יעקב ובניך יאמר בלע"ז ישראלי", דבית יעקב אלו הנשים, וישראל אלו האנשים. ועי' גם במכילתא דרשב"י (ל"ט ג'), כל תאמר לבית יעקב, יעקב נקרא שמו מתחלה, ושחזר זכיה ליטול שם הגדול ישראל, עי' שרית עם אליקים.

קודם בדרבתיים של בלעם פרישטינו, מצינו שהחזיר תמיד שם יעקב, והיה לשם ישראל, וכדכתיב (ל"א ז'): "למה ארה לי יעקב ולמה אזהה ישראל", ועוד שם (ו') "מי מנה עפר יעקב ומספר את רבץ ישראל", ועוד שם (כ"א), "אהביט און בעיקב ולא דאה עמל בישראל", ועוד שם (כ"ג), "כי לא נחש בבעק ולא קסם בישראל כעת יאמר ליעקב ולשיראל מה פעל את א"ל", ועוד בביב"ד (ה'), "מה טבו אחליך יעקב משפתניך ישראל", ועוד שם (ז'), "ידוך כוכב מעיקב קום אוש ישראל".

ומעתה ל"ל, דהוה שאמרו ח"ל דמברכותיו של אותו ערב אהת למד מה היה בכוונתו, משום הדמיו החילתי בשם יעקב, שהוה השם הקטן והמוטט שכיבותו כלפי שם ישראל, וא"כ סתמא אבז בזה בלעם ל"ע הכלל הג"ל, ד'בשקלא מתיחילין מן הקטן, אהו היה כוונתו לברך, היה לו להסתכל בשם ישראל והוא השם החשוב והגדול, ד'בגדולה מתיחילין מן הגדול, וע"כ מוכח שהיה כל כוונתו לקלל את ישראל ולא לברכס, ולכן פתח בשם "עקב" דוקא, אלא שלא עלתה בידו ותפך לברכה.

תשובה ל"מעניגה דחורבא"

תשובה ישאלה, היכן מצינו שלא חששו למעילה, אפילו בבית שנבנה מאבני בית המקדש.

איתא במגילה (כ"ט א'), "תניא רשב"י אומר, בוא וראה כמה חביבין ישראל לפני הקב"ה, שבכל מקום שגלו, שכניה עמון... ואף כשהן עתידין לולא שכינה עמון. בלל הכי, אמר אב"י, בבי כנישתא הדוצל, ובי כנישתא דשף ויתבי בהרדעא".

ורפ"י, "בדשף ויתבי, ובנאה כינה וסיעתו, מאבנים ועפר שהביא את עמון גולותיה, לקיים מה שנאמר (תהלים ק"ב ט"ו), כי ירצו עבדי את אבניה ואת עפרה יחוננו".

הנה ברש"י לא ביאר כאן, מאיזה עפר ואבנים הביאו, ויתכן ועפר ואבני ירושלים, או אולי מעפר ואבני שאר א"י, וכמשי"ב ברו"ן (שבת ל"ט א' דברי ה"ר צ'), "דשף ויתבי, שנעשה מעפר אויך ישראל".

ואכן כ"ו רש"י גופיה פרישטא (שם), "כי רצו, אהבו אף את אבניה ואת עפרה. ומדרש אגדה, שניצא כינורו וולותו נשאו עממם מ'אבני ירושלים ועפרה, לבנות להם בבבל בית הכנסת".

וכן ברש"י ברו"ן (ה"ה ב', ד"ה דשף), כתב, "...ואכינה וגלותו בנוארו, שנשאו עממה מאבני ירושלים... וכן ברש"י ברו"ן מ"ג ב', ד"ה דשף), "... ויש אומר, יהיה וגלותו נטלו עממן מאבני ירושלים ומעפרה, ובנאוהו שם, והיינו ד'דשף ויתבי בהרדעא', וישוף כאן, ותתיישב כאן".

איברא, ד'ישוף בערוך ערך שף', שכתב הדחונה לאבני בית המקדש עצמו, ד'רואה כנישתא דשף ויתבי וכו', ונב"לכות מ"ש וסיעתו, ד'אתו להרדעא, וכו' כנישתא, ויסדוה באבנים ועפר אד'תייאו בהדיירו *מבית המקדש*, והוו קנישין, ד'כל עבדיך את אבניה וגו', וקרייה כי רצו עבדיך את אבניה ואת עפרה יחוננו, כ'בי כנישתא דשף ויתבי בהרדעא', כלומר שנסע בית המקדש וישף כאן. והות שכניה עמוןן, כדאמרין במגילה (שם) בבבל היכא..."

וקובד לישון ד'ממצא ב'ארתר בר שרידא גאון' ר'יבון סבורא', אתא פ"א¹⁸), "הווי יודיען, ומעקרא ד'כל ישראל בגלות כינה והכרח והמסגר וכמה נביאים עמה, אייתניהו להרדעא, ובנו יכינה מלך יהודה וסיעתו ב'בי כנישתא, ויסדוה באבנים ועפר שהביאו עממם מבית המקדש, לקיים עליהם מה שנאמר כי רצו עבדיך את אבניה ואת עפרה יחוננו, וקרייה להוואו ב'כנישתא, 'בי כנישתא דשף ויתבי בהרדעא', כלומר שנסע בית המקדש וישף כאן. והות שכניה עמוןן, כדאמרין במגילה (שם) בבבל היכא..."

א"כ בספר כפרת ופרא (פ"ט), "ואקרו לו מ"ש יעקב ויתבי, כלומר, שדלג מאיזין ישראל ויכו שם, והוה מושב דכתיב (תהלים ק"ב ט"ו), כי רצו עבדיך את אבניה ואת עפרה יחוננו. והי שלולת יכינה וסיעתו כשיצאו מירושלם הביאו עממם אבנים ועפר מבית המקדש, ובנו בהרדעא בית הכנסת ויסדוה באותם אבנים ובאותו עפר".

הי מבואר, אדוות מאבני של הקלח כינה וסיעתו, אינם מאבני א"י, או אבני ירושלים, אלא מאבני בית המקדש במש.

ובאמת שברב עמז בזה בשו"ת החת"ס (ור"ד ס' יס"ד, ד"ה ואמרתי, באח"ז), וכתב, "ואצל ב'מש' רש"י במגילה ל"ט י"א ד"ה דשף ויתבי, ובנאוהו וכינה וסיעתו מאבנים ועפר שהביאו עממם בגולתן לקיים מ"ש כי רצו עבדיך את אבניה ואת עפרה יחוננו על"ל, וקשה, מי התיך הורדיים מקדושת בית המקדש לבית הכנסת, הא על"כ כיון שבאו בה פורצים, נתחללה¹⁹".

ומסיים החת"ס במסגרת שם, "וצע"י קצת, הדא גלות יכינה היה ראשונא קודם חורבן בהמ"ק, כמבואר פרק ממדליה".

ועינין בשו"ת אגרות משה (ור"ח ח"ד ס' י"א), שיכינו ויהרבה זו שכתב, "...וגם האו לא היה אפשר ללל מב'ציאות' ליכניה ליקח מלחמה זו העזרות, הדא עדיין היה ביהמ"ק קיים עוד י"א שנים, ולא שייך אף לטעות בזה".

ואמנם מובא"ל לכן כתב האומ"י, "...והאבנים והעפר שלקחו כינה וסיעתו מגו"י ובנו ביח"ל" כ"ד דשף ויתבי, שאירא ברש"י מגילה ד"ב ט' א"ה היה זה מאבני ועפר של אויך ישראל, לקיים מה שנאמר כי רצו עבדיך את אבניה ואת עפרה יחוננו, דהוא על כל ארץ ישראל, כמפורש

בסוף כתובות (ק"ב ב'), דמשום פסוק זה היה ר' יוחיא בר גמרא מגידר בעפר א"י, ורו"י לומר יהיה זה מאבני העזרות, דהא היו הקדש, ומועלין בהך".

ובאמת צ"ב, שהיך כן מבואר להדיא בערוך, שנטלו מאבני ביהמ"ק, ומקורו בדברי הגאונים וכ"ל, וכמו שהעיר משום מעילה, כבר כתב החת"ס דהותרו משום ד'צאו פרצים והללוהו¹⁸.

והנה למכד אה דחברדי הגאונים בדבולת כינה נטלו מאבני ביהמ"ק וקבעום בבי כנישתא אדנאוהו, עוד מפני כיוצ"ב בקונטרס ס'באר הרב רבי פתחיה מ'ירענגשפור' (נדפס לראשונה ב"הא שני"ה, והוא סדר סמעות שככת אחיו של ה"ל גבול מצעלי הסתיפות, שהיה טובב לו הארצות עד נהר הסמבובין'), וקובד לראש הקונטרס כתב, "...ובגנבנין יש קהילה גדולה, ושם בית הכנסת של ר' יהודה בן בתרא, ושתי בתי כנסיות שנבנה עזרא הסופר, ויש באחת א"בן אדומה', קבועה בכותל, שהביא עמו, שלקח מאבני בית המקדש".

ועוד נמצא בכתב היד הרשב"א החידושי (מכתי"מ, מכו"ם ס' י"ד), ונמצא כתוב בגמרא דרבינו יוסף אשי ירושלם, אשר שלח מירושלים ר' יעבדור דרך דמשק מצא שם אלוש ת"ח, תלמיד הר"ר שמואל ריש מתבאנ, וסיפר לו, כי כמה ימים נחלקו בו וחבירו בסדר פסויות תפלין במחלוקת ורש"י ור"ת ז"ל, ובאותו זמן נפל כותל מבי כנישתא דשף ויתבי, מחולקת הקדוש, ואמרו ר'עלי מ'מנוח לא פרח עליו כלום", ור"ע כוונת הלשון מ'הכותל הקדוש', דלפי כי נראה אפ' נפרש הכוונה כמ"כ בערוך ובגאונים הל"ל, דהיינו מאבני ביהמ"ק, ולהכי קרי ליה מ'הכותל הקדוש', וגם נראה טפי מה שלא פרח עליו ערוך, אם היה מביהמ"ק עצמו.

תשובה ל"כתב חידה"

מי אני: צפור [אבי בלק מלך מואב]"

דמות הקטורה: ו'יךא גָּלַךְ בֶּן צַפּוֹר אֵת כָּל אֲשֶׁר עָשָׂה יִשְׂרָאֵל לְאִמְרֵי¹⁹. במדבר כ"ב ב'.

קניו אבי הנבוא - שחקנו של צפור, הוא לוט, היה אביהם של הבנות. שלוט היה זקנו של צפור, כדאייתא במדבר"ר כ' ל"ו, וכע"ז בתנחומא בלק (ל"ה ט"ו), "א"מ אום אדם ינחמן. אמרו לו [בלעם בלק], השינונו שעינו להיות כפויי טובה, אלולי אברהם אביהם לא היה בלק שנאמר (בראשית י"ט כ"ט), ויהי גשחת אליהם את עזי תפקיך יוֹצֵר אליהם אֵת אברהם וישלח את לוט, ולולוי אברהם לא פלט לוט מסדום, ואהת מבני בניו של לוט... ומבואר במדרש שלבק עלו של צפור היה מבני בניו של לוט, ומפסות הוא שיוחבו אביהו הוא, ואף אביו היה מזרע לוט.

ולוט היה אבי הבנות, שבתחילה²¹ לא נולדו ללוט אלא בנות, וכביארום של רבתינו הראשונים ב'פסוק (בראשית י"ט ב'), ויהי יאמריו הגאנשים כי לוט עד מ'לך פר תתן ובנתניך וכל אָשֶׁר יָקָד לְךָ וְהָיָה הוּא מִן כִּסְפֵיךָ, כשהם שכתוב בגין', ור"ע הכוונה בניו כפשוטו, אלא או בני בנותיו שהם כנימוח או החנים השחובים כנימו, וכפרש"י שם, "ובניך. בני בנותיך" הנשואות', ובאב"ע כתב, "ובניך או התנים שהם כבניך כדבנותיך", וברד"ך שו"ת וכתב, "ובניך. בני בנותיך, כי לא היו לו בנים, ואם היו לו, היו עומי הבית, ואם היו ביניהם, היה אמר כמו שאמר (שם ל"ו ז'), ויָצָא לוֹת וְיָדַר אֶל חַתְנֵיךָ לְקַיֵּי בָתְנָי, ולא מלמד של היה לו בנים²².

ועינין ברמב"ן, שם שהביא את דברי רש"י והאב"ע, וסבר שיתכן ללמוד תיבת 'ובניך' כפשוטו, שהיו לו בנים²³, וכתב, "ויתכן שיהיו בנים גדולים נשואי נשים, ורד"ב עם חתניו תחילה, כי היה סבור שבניו ישמעו לו, וכאשר שקחו לעלי חתניו וארכו הדברים בניהם", השרח עלה, והמלאכים אל הניחוחו לקחת רק הנמצאים את בניהם²⁴.

איהו למרות הסכנות – שילוט שהיה זקנו של צפור, אירח את המלאכים למרות הסכנות בהם סיכן את עצמו.

שלוט אירח את המלאכים, כמפורש בקרא (בראשית י"ט א' - ג'), "ויבאו שני המלאכים וינצב עמו בליל שבת ב'עשר אורף גור לוט ינקס לקראתם וישתחו וישקחם אל'שפתו. ואמר יהוה לא אֶזְנִי ישרא' כי אית בעדכם ולינו ורחצו גרליכם והשפכםם והתלכם לָדְרָכְכֶם ויאמרו כי אני בָּרַבְּבֵיכֶם ויִפְצְרוּ בָּם מֵאֵד ויִסְדוּ אֵילָיו ויָבֹאוּ אֵילָיו וישע' להֶם מִשְׁתֵּה וּפְצוֹת אֶפְרוּ ויאב"י".

וב'אירוחו של לוט המלאכי לוט סיכן את עצמו במה סכנות, כמפורש ג'ו' בקרא (שם ד' ט'), "לָרַם שֵׂכַבְנִי הָעָרִץ אִסְרֵי סָדֵם נִבְפֵּל עַל הַבַּיִת מִנְּעָר ויָרֶד זֶקֶן לַעַל הַמִּצְפֶּה. ויקראו לו לוט יאמריו לו אֶהָה הַלָּאֵה ויאמרו ישר אָפוּ אֵילֶיךָ הַלָּלֵה הוּצִיאֵם אֵילָינוּ ונדַעְהָ אֲתָם... ויאמר יו' הקדוש ויאמר ויהי אָרוֹךְ לַגּוֹר וְהַפְּעַת שְׁפוֹת עֵתָה וְיַעַד כַּף מַהֵם ויִפְצְרוּ בְּאֵישׁ בְּלוֹת מֵאֵד וישא' לַעֲרִיב הַלָּתָת", היה שלוט סיכן את עצמו, שרצו להרתע לו ולמנוח לוואיחם.

וע"ע לביקוסת יו"ד פ"ד, והוא ע"פ פ"רד"א ה"א, שכתבו, "...ועל כל בית שניה מהלך את אברהם אבינו למד מדרכיו, אברהם אבינו עשה לו לית חוץ לחורן, וכל מי שהיה נכנס ויצא היה מקבלו מאכילו ומשקהו, ואומר אליה אברהם אדח אדעו, וכשבא לו לט סדרום, כך היה עושה. וכיון שהכריזו כל מי שהווא מחזיק די בפת לחם שרקי, היה מושא. ממשותי ומעו ועמה ויש לילה...", הרי שבעצם הכנסת האורחים לביתו הסתכן בעונש שריפה.

בשם טהור נקדאתי – שצפור אבי בלק נקרא בשמו, שהוא שם טהור.

'שצפור' הוא שם טהור, ו'דיאת בחולין קל"ט ב', ש'עוף' הוא שם כולל לעופות טהורים ולטמאים, ושניהם כוללים בו, ואילו 'צפור' הוא כינוי רק לצפורים טהורות²⁵, ולא לטמאים כלל. 'עוף טמא פורז מלמלח'. מנא הני מילי, א"ר יצחק, דאמר קרא (דברים כ"ו ב'), מי יִקְרָא קוֹן צַפּוֹר לְפָנָיו, עוף משמע לו בין טהור בין טמא, צפור טהור אשחנך דאמרי צפור, מנא לא אשחנך דאימרי צפור', ורפ"י, "עוף משמע מין אטימא וכו'. א' הוה כתיבי עלו, הוה משמע בין טמא בין טהור, כדכתיבי (דברים כ"ד כ'), קָל עוֹף קוֹרוֹר אֶתְלַק, וכתבי בשם (ט"ו), וְכָל יִרְפֵּץ הַעוֹף קָטַם אֹהֳלָא

לְכַם, וכתבי (ויקרא י"א ג'), תִּשְׁקָצוּ בוּ הָעוֹף".

וכבר איתא בן בספרי (דברים צ"ח), "אמר רבי אישיה, כל מקום שנאמר צפור, בטורהה הכתוב מדבר. אמר רבי יצחק, עוף טהור קרי צפור.

עוף ונקרא צפור, והטמא אין נקרא אלא עוף בלבד". ובענין פרשומי' נזיר (ה"א ח"א, דף ב' א'), שדבר זה, אלא צפור הוא בדוקא טהור, והא מחלוקת תנאים²⁷ בראשית שם, הרי עלי צפורין, רבי מאיר אומר נזיר והכממי אומרמי אאי נזיר, א"ר יוחנן משום כיוני כיועין ד'ז עשירה לכושין רבא וטיפורה לצפורין (עד ששיערו היה אורח ככפי נשום). וצפורינו כיופורינו ציפורים, רשב"ל אמר שושים יזיר טמא אביו עוף, וכי צפורין לא במיא, תרוין יבין וניה הוא במיא וקס"ד תרוין גבי יונה אינן בכלל ציפריא - א"ר תני תני על עוף טהור קרוי ציפורין, ואית תני תני כל עוף בין טמא בין טהור קרוי ציפורין, ומן דמר על עוף טהור קרוי ציפורין (דברים ד"א ז'), קָל צַפּוֹר קוֹרוֹה אֶתְלַק, ומן דמר כל עוף בין טמא בין טהור קרוי ציפורין (ויקרא ל"ט ט' ז'), אֶמְרֵל לַצַּפּוֹר לֵב כִּפְּיָהּ..."

מלכות פחותה מצפור – שצפור מלך מלכות פחותה לעומת בלק בנו. שילכותו של צפור לעומת מלכות בנו היהת נחשבת כמלכות פחותה, כדאייתא באגדה"י כי ב' ותנחומא בלק י"ג, (במדבר ל"ג ח') שילק בקל וישמע בארְמִיָהוּ עֲדִי בְנוֹ צַפּוֹר. שניהם [בלעם ובלק] אין מנה בן פרס, שהיו עושין עצמן גדולים מאבותיהם", וכפרש"י שם כ"ד ז', "ומדרש שארית, ושהיה היו גדולים מאבותיהם, בלק בנו צפור, אביו, בנו הוא לו במלכות, וכנימה גדול מאביו בבניאות, מנה בן פרס היה", וכע"ז ו'פרש טהור להעלי הסתיפות שם, "...וכן כתיבי האָזיניו עֲדִי בְנוֹ צַפּוֹר וְלא כתיבי ר'ש צפור' ל"ה שלא היה אביו מלך כמורה", הרי שצפור אבי בלק היתה לו מלכות פחותה מבלק בנו.

וע"ע במדרש אגדה (שם כ"ד ג'), שאל היה צפור אלא מלך כלל, שאיאת שם, "...בלעם. ובלק לא היה הגוינס, אלא שניהם מנה בן פרס, בבלק אומר 'צופר', שבנו היה לענין מלכות, ובלק לא היה בן מלך, על כן היה מנה בן פרס...". ובענין מהו היחס בין 'מנח' ל'פרס', ולפ"ז יתבאר עד כמה היה צפור פחות מבלק בנו, עיין בהערך".

אכן יש לציין, שבמדרש לקח עני מובא לכאורה להיפך, שצפור היה גדול מבלק בנו, דאייתא שם, (שם י"ח), קוֹם בַּלְעַם וְהָיָה עֲדִי בְנוֹ צַפּוֹר מִשְׁכַּב וְהָיָה עֲדִי בְנוֹ צַפּוֹר מִלִּבְיָהוּ בְּתוּם בְּגִדוֹ הַזֶּה מִמְּנוּ בְּדוּדְהָ", ועיין בהערך²⁸. **לצורך שעה בני נתמנה** – שבלק בן צפור נתמנה למלך מואב לצורך שעה.

שבלק נתמנה למלך מואב רק לצורך שעה, כדאייתא במדבר"ר כ' ד' ותנחומא בלק ד', "בלק בן צפור מלך וגו'. (והלא) סתמלתה חוץ היה, שנאמר (הושע י"ג א') אֶת יָוָא וְאֶת רַקֵּם וְאֶת צוֹר אֶת וְאֶת רִבְעַל נָסִיחִן, אלא משנהרגו המליכו אותוו תחתיו, בעת ההיא גרמיה לו שעה", וברש"י ע"פ ס' כתב, "אלא היה ראוי למלכות, מנסיבי מדין [וסיוח] ב"ה, וכיון שח"פ ח"ת, מיניהו עליהם לצורך שעה".

והא עתידות ואף נתנבא – שבלק בנו של צפור, אה עתידות ואף נתנבא.

שבלק ראה את עתידות, כפי שדרשו ח"ל בשני מקומות בפרשתינו, שבלק ראה את העתיד, בראשונה, ב'פסוק (במדבר כ"ב מא), ויהי בלק ויחק בלק את בלעם ויעלְהוה במוֹת בְּתוּם לַעַל וְיָרָא מֵשֵׁם קַצֵּה הַיָּם", דאייתא ב'פסוק (במדבר"ר י"ח ותנחומא י"ג, א') שבלק חריץ בעל קסמים ובלעל נחש יותר מבלעם, שהיה [בלעם] נמשך אחריו כסומא, ומה הדבר דומה, שאחד שיש בידו סכין ואינו מכיר את הפרקוס, וחבירו מכיר את הפרקוס ואין בידו סכין, כך היה שניהם דומין, כך רואה את המקומות שישארל בנו, ויעלְהוה במוֹת וְיָעַל פַּעוּר, שראה ישראל ופולין שם"... וע"ע במדרש אגדה (שם, שבתין כן ובתוספת דברים, ס'...)לפי שלק בלק רואה עתידות שישאירל יהיו עתידין לחטוה בעל פהו, כדי שיזכור להם הבעית אותו ע"ו, וגם ניחא להם ואילוי צ"ל לו'ן לקלמס".

וכ'השנא, ב'פסוק (ש"ד ז'), ויִקְחָהוּ שְׂדֵה אֲרִיעַל לְרַאשׁ הַפַּסְגָּה ויָבִין שְׂבַעַת מִנְּחוֹת וְיַעַל פּוֹר וַיֹּאבֵל בְּפָנָיָהּ, אצוים א"ל במדבר"ר (שם ט"ז), ויקחנהו שדה צופים איה הפסגה, ראש שיש פריצים שם, גדולת מזו משה, שנאמר (דברים ג' ל"ז), עלה את פניהם, ש' פרגה שלהם מן אדמת הנבטלים, והיה חבור שהם יכלו'. ובדומה ל' ותנחומא שם א"ז, "ראה שירשראש נפריצים שם ששם מושה"... וכפרש"י שם, "ראש הפסגה. בלעם לא היה קוסם בבלק, ראה בלק שעתידיה פרגה להפריץ ב'ישראל משה ששם מן משת. כסבור שחול עליהם הקהלה, וזו היא הפרצה שאנו רואה".

ובשלישית, ב'פסוק (ש"ח), ויִחַק בְּלַק אֵת בְּלַעַם וְהָיָה הָעָוֶר וְנִשְׁפָּץ עַל פְּנֵי הַיָּמִינִי", ואיתא במדרש אגדה (שם), קוסם גדול היה בלק, לפי שראה שעתידיים ישראל לעבוד לפעור, ועתיד הקב"ה לקצוף עליהם, כולך חוליכו לפעור, וכלך אמר אליו שני בעיני האלהים חי שתנין לך רשות לקללם, וקבולתו לו משם", וכפרש"י שם, "ראש הפעור קוסם היה בלק, ואיה שתן עתידין לקלוקת על ידי פעור, ולא היה יודע מאמר שהיה והקלה חתול עליהם משם, וכן כל החויזים בכוכבים, ואינם שאינם יודעים מה רואים".

ובלק אף נתנבא, בני שדרשו ח"ל על הפסוק (ש"ב ל"ז), ויִאָמַר בְּלַק אֵל בְּלַעַם אֵל שַׂלַּח מִשְׁלַחֲתִי אֵילֶיךָ לְקַרֵּא לְךָ לְמַה לֵּא הַלְבַּת אֵלַי אֲמַנְמֵל אֶת אֹזְבֶל בְּנָדָךְ", דאייתא במדבר"ר כ' ט"ו ותנחומא י"ו, "...ותנבא [בלק על בלעם] שסופו לצאת לבקולן", וכפרש"י שם, "ואמנם לא אוכל כנדך. ותנבא שסופו לצאת מעמו בקלון".

אזן כ'פסויתו שיהיה, שאין הכוונה בזה בלק לבנאוה, אלא בנואה זו היתה כבחינת נזוקה בן לבנאוה', בדומה לזה. וניתן לטמון תיחייתי בדברי המדרש אגדה (שם), שאייתא שם, "ואמנם לא אוכל כנדך פיה הכשילו, שפלא ממנו בפרצו לפני כלב כדב', הרי שהמדרש מזה היה זה רק בבחינת 'פיו הכשילו'. ונמצא אלא נרצה ללמוד מדברי המדרש אגדה לדברי המדרשים האחרים, ונמצא שאנו כיוי צורצים מחלוקת בין המדרשים, שבלמד"ר ותנחומא היה זה לבנואה ממש, ואילו מדרש אגדה היה רק פיו הכשילו, ובכדי ליישב שניהם כאחת ביאורנו, והאמת והשולם אהב.

^[1] וב'אירוחו של לוט המלאכי לוט סיכן את עצמו במה סכנות, כמפורש

^[2] וב'אירוחו של לוט המלאכי לוט סיכן את עצמו במה סכנות, כמפורש

^[3] וב'אירוחו של לוט המלאכי לוט סיכן את עצמו במה סכנות, כמפורש

^[4] וב'אירוחו של לוט המלאכי לוט סיכן את עצמו במה סכנות, כמפורש

^[5] וב'אירוחו של לוט המלאכי לוט סיכן את עצמו במה סכנות, כמפורש

^[6] וב'אירוחו של לוט המלאכי לוט סיכן את עצמו במה סכנות, כמפורש

^[7] וב'אירוחו של לוט המלאכי לוט סיכן את עצמו במה סכנות, כמפורש

^[8] וב'אירוחו של לוט המלאכי לוט סיכן את עצמו במה סכנות, כמפורש

^[9] וב'אירוחו של לוט המלאכי לוט סיכן את עצמו במה סכנות, כמפורש

^[10] וב'אירוחו של לוט המלאכי לוט סיכן את עצמו במה סכנות, כמפורש

^[11] וב'אירוחו של לוט המלאכי לוט סיכן את עצמו במה סכנות, כמפורש

^[12] וב'אירוחו של לוט המלאכי לוט סיכן את עצמו במה סכנות, כמפורש

^[13] וב'אירוחו של לוט המלאכי לוט סיכן את עצמו במה סכנות, כמפורש

^[14] וב'אירוחו של לוט המלאכי לוט סיכן את עצמו במה סכנות, כמפורש

^[15] וב'אירוחו של לוט המלאכי לוט סיכן את עצמו במה סכנות, כמפורש

^[16] וב'אירוחו של לוט המלאכי לוט סיכן את עצמו במה סכנות, כמפורש

^[17] וב'אירוחו של לוט המלאכי לוט סיכן את עצמו במה סכנות, כמפורש

^[18] וב'אירוחו של לוט המלאכי לוט סיכן את עצמו במה סכנות, כמפורש

^[19] וב'אירוחו של לוט המלאכי לוט סיכן את עצמו במה סכנות, כמפורש

^[20] וב'אירוחו של לוט המלאכי לוט סיכן את עצמו במה סכנות, כמפורש

^[21] וב'אירוחו של לוט המלאכי לוט סיכן את עצמו במה סכנות, כמפורש

^[22] וב'אירוחו של לוט המלאכי לוט סיכן את עצמו במה סכנות, כמפורש

^[23] וב'אירוחו של לוט המלאכי לוט סיכן את עצמו במה סכנות, כמפורש

^[24] וב'אירוחו של לוט המלאכי לוט סיכן את עצמו במה סכנות, כמפורש

^[25] וב'אירוחו של לוט המלאכי לוט סיכן את עצמו במה סכנות, כמפורש

^[26] וב'אירוחו של לוט המלאכי לוט סיכן את עצמו במה סכנות, כמפורש

^[27] וב'אירוחו של לוט המלאכי לוט סיכן את עצמו במה סכנות, כמפורש

^[28] וב'אירוחו של לוט המלאכי לוט סיכן את עצמו במה סכנות, כמפורש

סיפור ושאלה בצינה?

אזכור אג בני המשפחה לייחוד הפנה עט פנה!

רגישות, מנסים להתאים לחולה תרופה מתאימה ממשפחה זו, אלא שביחס למאיר לא נכלו כלל להשתמש בתרופות על בסיס חומר זה, עקב רגישותו הרבה אליו והתופעות הלוואי השונות שהיו לו מהם.

מאותה תקופה ואילך החל ר' שמעון בדרך חדשה של עבודת ה', הכוללת בתוכה ביקורים רבים אצל רופאים לרוב, אשפוזים תכופים, פעם בקצרה ופעם בארוכה, כפי שנגזר עליו. היו ימים בהם הוא כבר היה מוכן לצאת לתלמודו, ולפתע לבן ארבע שנים, והוא הלך עמו לרופא ולבית החולים לכמה ימים. שבועות וחודשים, שבתות וימים טובים לרוב עברו על ר' שמעון ובנו בבית החולים, עד שכבר הכיר את רוב המחלקות המטפלות בתחום מחלת בנו בבית החולים בארץ הקודש, ויחד עם זאת, מרוב בלונות שהתעוררו לו בזמנו שהייה הארוכים הללו, ושבירר את ההלכה כדת של תורה, הפך להיות מומחה בהלכות הנהגת החולה בבית החולים, עד שכבר יכל להוציא קונטרס הנהגת החולה בבית החולים.

במהלך אותה תקופה קשה, וזכר ר' שמעון את משנתו שאותה קיבל מאביו, על החיוב להודות להלל ולשבח לה' על כל הטובות שעשה עמו, וחלילה שלא לשקוע בתהום הכדאון והיאוש, אלא להוסיף ולהרבות בתפילה ובמעשים טובים, ולבקש על הרפואה הקרובה לבוא. גם בכל הזמנים הללו לא שכח את סובליו, ובכל עת מצוא היה מאיר פנים ומקורר מחזק לבבות שבורים להאמין בכוחו הגדול של ה' לשלוח אורכה ומרפא לכל המחלות, ובמיוחד לאלו שהרופאים התייאשו מהם וממחלתם.

חודש דרף חודש, ובמלוא שנה לאשפוזו הראשון של מאיר, היה לו כבר 'תיק רפואי' עב כרס, שמשמכי האיטשפוז וסיכומי הרופאים ובדיקותיהם היו מסודרים בשלושה קלסרים משרדיים עבים. במהלך שנה זו עבר מאיר עשרות אשפוזים בשבעה בתי חולים כרמי הארץ, מאות בדיקות רפואיות שונות ומשונות, ועוד כמה עשרות ביקורים יקרים אצל רופאים ופרופסורים מומחים ובעלי שם עולמי, וכל אחד ניסה את דרכו לעזור ולסייע, אך רצון ה' היה, שאפילו אחד מהם לא ימצא את הדרך לרפואתו.

המסנה שעלתה מבין כל דברי הרופאים, כי מחלת עור קשה בלתי מזוהה, מלווה בזיהומים וחום לרוב, קנתה שביתה בגופו של הילד, וכל מה שבידם לעזור ולסייע, הוא רק בהקלה על תופעות לואי תסמיני גירוד, וטיפול בזיהומים שחלילה לא יגרמו להפרעה נוספת לאינדיקציה אנושה.

אם על תקופת מחלתו של מאיר, היה ר' שמעון בבחינת 'אביון מהודר', כעת הוא הגיע כבר לדרגת הידור שלא היתה כמותה זו שנים רבות. למרות עניונו ואיבודו, במשך כל השנים נזרר ר' שמעון שלא ליטול כל הלאה, ובמיוחד לפני מצבו הכלכלי, לא היה לו כל תוכנית מהיכן להשיב, וכפי ששמע מרבתי, שהלוא ואין לו כל תכנית מהיכן להחזיר את הלאה, וזאת רק מלקיחת הלאה נוספת, ולאחר מכן הלאה אחרת להחזיר את ההלאה הקודמת, מה שנקרא 'אילגולים', הוא יכול להיות בכלל 'לוח רשע', וחלילה לו להכניס עצמו גם חינוכו ומצבו, שיש להזהר ולהשמר שלא ליטול כל הלאה לצורך מחיה או הוצאות וטרופות, אלא שלעת הזו של מחלת בנו, שהיה זקוק לכספים רבים בשל הצורך בביקורי הרופאים, הורה לו רבו, בהתאם למצבו האישי ולאחר ששמע את כל פרטי הענין, שבאופן חריג הנו, שיש בו גם חשש סכנה, שעליו ליטול הלאה לרפואת בנו, וישלך על ה' את יבו. כתוצאה מחובות רבים אלוף הקושי הכלכלי שאפף את הבית, המצב מימיו ליום.

גם ההתמודדות עם המצב כלכלי קשה, הכולל בתוכו ריצה מתמדת אחר הלוואות וערבים וכל הכרוך בכך, לא שינו את ר' שמעון ואורחותיו. הוא נשאר אותו ר' שמעון המאיר פנים לכל אחד, ותמיד יש לו דבר חייוק באמונה להשמיע, לעודד את השני ולמצא, ובכל עת מצוא חושב על האחרים, מה הוא יכול לעשות למענם, לעזורם ולסייעם.

השנה השניה של המחלה הביאה את ר' שמעון למסקנה בתחלתה, שאין למערכת החינוך את מה לעזור ולסייע ברפואה במחלתו של בנו ובמצבו, ועל כן החל להתעניין ברפואה המשלימה והאלטרנטיבית, אולי הם יהיו השלוחים להביא לבנו רפואה ומוזר. אלא שלאחר תקופה ארוכה שניסה גם את הרפואה הזו, ראה שיש בה הרבה יותר דמיון מציאות, כאשר כל אחד שרק עבר קורס מזורז מכה את עצמו דוקטור או אפילו פרופסור, כשפעמים רבות אינו יודע כלל היכן הלב ומה תפקידו, והיכן מוקמות הכליות, ולמה הם משמשת, ועל פי ידיעותיהם המופלגות הללו ברפואה, הם מכינים תרופות לרוב, ומכריזים אמונה במחיריהם מפקעים.

בהוראות של מרן שליט"א החל האב לבדור אודות אפשרות ריפוי למחלת בנו בחוץ לארץ. עסקנים רפואיים רבים ניסו לעזור לו, למצוא מזורז ותרופה למחלתו, ובסיעתא דשמיא נמצא בית חולים מרכזי בארצות הברית, אשר יצא שמעו בעולם לטובה ב'מחלקת עור' הענקית והמרקזית שב, שרופאים קרו מקורב את רוב מחלות העור בעולם, והתמחו בריפויים. אחד העסקנים שהיו לו קשרים מיוחדים עם מרפאת עור זו, שלח אליהם את הדיאגנוזה הרפואית של הילד, וצוות בית החולים הביעו חושב נכונות לקבל את הילד לטיפול רפואי ללא תשלום, כדי שיוכלו לחקור את

בקצרה, שיש להם חששות כבדים שבנו לקה ב'חיידיק טורף', שהתסמונות שלו הם חום גבוה וכתמים אדומים הודומים לשטפי דם פנימים, ובמצב כמו זה, החולה נמצא בסכנה גדולה, וצריך לקבל בדיחות אנטבייטיק חריפה, ולהיות במעקב רפואי מרור של מחלקת טיפול נמרץ.

עד לאותה עת חשב ר' שמעון שכל הענות לבית החולים היה רק לצורך עירוי, כעת כבר הבין שהגיע למטרה חשובה יותר, ואף הרופאים הוסיפו ואמרו לו, שאם היה מתעכב בבית עוד כמה שעות, מי יודע מה היה מצב בנו כעת, ה' ירחם. במשך כמה ימים היה הילד מואשפז במחלקת טיפול נמרץ, כאשר בכל אותה עת ר' שמעון ומשפחתו וכל ידידיו ומכריו מרבים בתפילה לה' שיחוס וירחם על בנו הקט וישלח לו ממרה רפואה שלמה, כאשר גם במצבו זה לא שוכח ר' שמעון את תפקידו גם במקום זה של חולי וכאב, להאיר פנים לכל יהודי, ולעודדו בישועת ה' ובבטחון בו, שרפואת כל החולים נתונה בידו יתברך, ולא ביד אחר, והרופאים כל השלוחים הנאמנים לעשות את ההשתדלות להבאת המזורז והרפואה.

לאחר כמה ימים הודיעו הרופאים, שככל הנראה האבחנה הראשונית בדבר החיידיק הטורף שהיה לבנו, אינה מדויקת, כי בכל בדיקות הדם שנעשו לו, לא נמצאו כלל עקבות וסימנים האופייניים לחיידיק מסוג זה. ובעת זה חושדים שיש לו 'תסמונת הנליך שונדליים פורפורה'. ר' שמעון שמעולם לא נתקל בשם כזה מזרז של מחלה, ביקש מהרופאים שיסבירו לו במה מדובר, ואחד הרופאים הסביר לו, שמדובר בסוג של 'תסמונת פורפורה' שאובחנה על ידי הרופאים הנליך ושונדליים, ועל כן היא נקראת על שםם. תסמונת זו, יש לה סימנים חיצוניים הדומים לחיידיק טורף, אלא שהיא תסמונת מזרזת מאד, בה הגוף תוקף את עצמו.

כידוע, המשך הרפואה בהסברו, הקב"ה ברא את האדם בחכמה גדולה ונפלאה, ואחד מהחברים שבהם ניכרת החכמה העצומה היא, במערכת החיסונית והרפוי העצמי של הגוף, שכאשר חלילה אדם נפגע, נחתך או נחבל, נפגע מחיידקים כאלו או אחרים, ושלחיים על ידי מערכת הגוף 'כדורית לבנות' לאותו מקום, והם נלחמים בחיידקים, עד שמתגברים עליהם. ומלחמה זו יוצרת דלקת וחום בגוף האדם, ומחמת זו גם ניתן לראות סימנים לדלקת בבדיקת דם.

בתסמונת זו, עקב כשם בלתי ברור, המערכת הזו תוקפת את הגוף, זאת אומרת, שהיה במקום מסוים בגוף פציעה או חיידקים, והכדורית הלבנות נשלחו למקום הלחם בהם, אך עקב השטל הכלייתי ברור הם הגיעו למקום אחר בגוף, שאותו הם מזיהים בטעות כנגוע ופגוע, ומנהלים כנגדו מלחמה, כאשר בכל עת הגוף מזרים כדורית לבנות נוספים שיבואו לעזר ויסיע לאותם כדורית לבנות שפגעת נלחמים כנגד הגוף, ובעקבות כך הגוף סובל מחום ומכתמי שטפי דם מקומות רבים, ובמיוחד רגליים.

הבעיה והסכנה הגדולה בתסמונת זו היא, כאשר חלילה היא פוגעת באיברים חיוניים, ועל כן החולה הנתקף בתסמונת זו, צריך להיות תחת השגחה ובדיקה באיזה מקומות הגוף נתקף, שבמצב של תקיפה באיברים חיוניים, הרופאים מנסים להחליש את המערכת החיסונית, כדי שהיא עצמה לא תהרוס את האיברים החיוניים, כאשר מצב זה של הרס המערכת החיסונית, הוא דבר מסוכן בפני עצמו, וכנגד זה נותנים תרופות אחרות, כאשר בכל אותה עת הדבר יכול חלילה להביא לידי קריסת מערכות חלקית או לפגיעה אנושה בכל מיני מקומות, כאשר עד להיום עדיין לא נמצא הדרך בו ניתן לעזור ולהפסיק את אותו כשל, ויד הרופאים בקצרה המושיעה, ורק הקב"ה שהוא ברא את האדם, הוא יכול לעזור ולשלוח רפואה שלימה לחולה.

דבריו אלו של הרופא על מחלתו של בנו, שאין בידי הרופאים לעזור ולסייע, חיזקו אצל ר' שמעון את ידיעה הברורה, שה' הוא רופא כל בשר, ורק בידי הרופאה לכל מחלה, והרופאים הינם רק השלוחים שעל ידם באה הרפואה, ועל כן, במצב של חולי רגיל, הנסיון הוא גדול, להבין ולהשכיל שאין הרפואה אלא מידו יתברך, אבל בחולי זה, אין כמעט נסיון ביסוד אמונה חשוב זה, שהיה אף הרופאים מודים בפה מלא שאין בידיהם לעשות מאומה, והכל תלוי בו יתברך שמו.

בחסד ה' על ר' שמעון ובנו מאיר, תוך כמה ימים החלה התבגרה במחלה, חום הגוף ירד, שטפי הדם שברגליו התחילו להתבהר, והוא העובר בהשגחה במחלקת רגל, וכעבור כמה ימים שוחרר לביתו עם המלצה על מעקב יומי אחר חום ושטפי דם תת עוריים.

קושי עבר שבע שעות שחרורם מבית החולים, ובאחד הימים מאיר התעורר בתחושה מזרזת של צריבה, ושוב נראו כתמים שונים על הגוף, שכעת היו יותר נראים כמחלת עור. רופא המשפחה שכבר הכיר את ההיסטוריה הרפואית של הילד, לא לקח כל סיכון, ושלח אותם מהר לבית החולים, כאשר גם בחדר מיון הורו הרופאים על אשפוז לצורך מעקב.

אחד מדרכי הרפואה המצויה על מקרים כגון אלו, הוא בלתיקחת תרופות על בסיס 'קורטיזונים', שכידוע מאות רבות של תרופות מבוססות על חומר חשוב זה, והנקראים 'משפחת הקורטיזונים' והם משמשת לרוב לטיפול בחוליים רבים ושונים, אלא שלחומר זה ישנם תופעות לוואי שונות, ויתכנו אף תופעות קשות ומסוכנות, במיוחד בשימוש מתמשך, ועל כן מקובל בתחילה לבדוק במינון נמוך את הרגישות של החולה לחומר זה, ולאחר מכן נמצאה כל

שנים רבות יכולות לעבור על אדם, בלא כל טרדות מיוחדות, ללא צרות או מחלות, אלא רק דברים קטנים וקלים, ובכל זאת הוא אינו שמח בעצמו, או מאושר במה שיש לו, וחושב שרבות היקף הוא יוכל להוסיף לעצמו אור ושמחה, אלא שכעת שכל קנין גשמי או הנהגה אחרת, אינה גורמת לאדם הנאה ושמחה משולמת, וכל אותה תקופה ארוכה אינו זוכה להכיר בטובה הגדולה שעושה עמו יוצרו ובוראו, שהוא ברא ושלום וזכה להקים את ביתו ולגדל את בניו לתורה ולחיים ולמעשים טובים.

לעומתם, יש כאלו שמזא שזוכרים את עצמם מתמודדים עם מחלות קשות ונוראות, עם צרות צרורות, עניות ודלות, ואין להם בעולמם אלא סבל וכאב, ובכל זאת האור קורן מהם, השמחה שורה עליהם, כאשר כל הרואם מתפלא איהם הם יכולים לשמור במצבם, ובזכות מדות טובות אלו שחננם ה', הם מצליחים להתמודד ולהתעלות מהצרות הצרות בהם ה' מנסה אותם.

סוד זה של התמודדות עם כאב וצרה, הנחיל ר' שמעון לדמנאטולוגיבטאונדאנקט* לבניו מעת ילדותם, מה שקיבל מאביו מנוחתו עדן. לא שחלילה היתה להם בביתם צרה וצוקה, אלא שהאו הצלחתי להחזיר בליבם את המטב הנכון על כל דבר שהוא מסודר, לא תוכניות שנתבטלו ברגע האחרון, והמשאיים טעם מר של ציפה ממושכה, ופעמים רבות מחמת הסיבות הללו יכולים ילדים וגם מבוגרים להגיע לידי 'משבר', כי מי שהתרגל מעת לידתו שכל שיהפוך יעשה לו מציאות החיים וסופחה לו על ראשו, ואם חלילה אף באה עליו צרה או מתעוררת מחלה, הוא אינו יכול ללל להתחיל להתמודד עם מה שה' מנסהו.

היענין המרכזי של סוד ההתמודדות, הוא להתבונן בכל עת ושעה על מה שיש לאדם ולו על מה שחסר לו. לראות תמיד את אלו שקשה להם יותר ממנו, ולא להביט כלל על אלו הנראים מאושרים וטוב להם, כי לא תמיד אפשר לדעת עם אלו קשאים נוראיים הם מתמודדים, ובנוסף, בכל עת ושעה להודות ולהלל לה' על מנת חלקו וגורלו, על שבעת הדברים שמודים ומתחננים בברכת ההודאה בברכה השניה שבברכת המזון, ובתוספת כל ההודאות שמודים בכל תפילה ותפילה בברכת ההודאה, ושכאדם מתבונן ברוב ההודאות שהוא מודה ומשבח לה', התבוננות זו נותנת לו את השמחה והששון, גם אם עדיין הוא מתמודד עם נסיונות קשים ומרים, כי בכל עת ושעה הוא רואה עד כמה הוא מקבל מה', וכמה טוב ונחמד לו בדברים הללו.

אביו של ר' שמעון, מלבד מה שלימדו תורה וחזר לו בכל עת על מחויבותו החשוב על טובת האחרים, ולקיים את העולם בעמל תורתו, הראה לו דוגמא אישית של 'איש החסד', למרות היותו שקוע בתורה בכל עת. עבודת החסד של אביו היתה, שבכל עת היה מאיר פנים לכל אחד, פונה בשלום לבני כלל מי שראה או פגש, ומעט שלא נמצא אדם שלא שמח בראותו, התעורר ממאור פניו, והתנחם ממליח טובה ששמע ממנו. מעיש חסד אלו, אמר אלא לבנו פעמים רבות, אינם מנטלים את האדם מתורתו, אלא משתלבים יחד עם התורה ועמלה, וכפי שקיבל מרבתינו כך הנחיל לבניו, שאדם ההולך בביתו או בבית המדרש עם פנים של 'תשעה באב אחר חצות', הריהו 'בור ברשת הרבים', ואילו מי שפניו מאירות ומשמחות כל אחד, הריהו 'כחונניא חופר שיחין', שמשקה את כל הבאים בשעריו בכוס ישועה של אמונה ובטחון בה', וקבלת דין שמים באהבה.

היו שרצו לטעון, שכל אורח חיים זה של ר' שמעון הוא משום שמעולם לא התנסה בצרות קשות, כל כן הוא יכול להיות מאושר בכל עת ולהאיר פנים לכל אחד, אלא שהטוענים כן לא ידעו את נסיונותיו והתמודדותיו בכל עת, שמלבד כל מיני התמודדויות קשים שהיו לו לרוב, עוד זכה לנסיון העינוי. הוא היה עני מרוד ממש, משמשו מה מאור פניו גרם לכולם לחשוב שלא חסר לו דבר, לכך לא נמצא מי שיאמץ אותו לאביון מהודר אפילו למתנות לאביונים ביום הפורים, כך שנשאר בהידורו משנה לשנה, ואפילו בערבי פסחים, שהוא עת רצון ושערי שפע פתוחים, שעניים ואביונים רבים מקבלים 'קמחא דפסחא' לרוב, בכל זאת לא קיבל ר' שמעון קשות, ועם זאת תמיד היתה השמחה הגדולה שמנתה יותר מעשר נפשות, וקטע זהים דבר הנהגת העינוי הקשה שהם ולא ניתן היה לראות עליהם דבר משהיה העינוי הקשה שהם עוברים.

נסיונו הגדול של ר' שמעון היה כשמאיר צעיר בניו הגיע לגיל שבע. עד אותו יום, למרות רוב נסיונותיו, כמעט ולא הכיר צרות קשות ונסיונות הקשורים לחוליים קשים ומרים. היה זה באחד הערבים, כשבנו הקטן לא חש בטוב, והיה לו חום גבוה מלווה בהקאות. מראהו של הילד לא היה נראה טוב, ועוד באותו ערב הלכו אותו לרופא, שבדק ולא מצא ממצאים מדיאגנים, אלא שאמר להם, שאם תהיה חלילה החמרה במצבו, היות שיש חשש שמא יגיע לידי התייבשות, יש לפנות אותו לבית חולים סמוך, כדי שיתנו לו 'זוללים' בעירו.

בשעה מאוחרת בלילה, כאשר מצבו של הילד החמיר, נסע עמו ר' שמעון לבית החולים, ומתוך תגובתו ההיסטרית של הרופאים 'לחדר מיון', הבין מיד שכלל הנראה מצב הילד אינו פשוט כלל. דקות ספורות לאחר מכן, העבירו את בנו למחלקת 'טיפול נמרץ', תוך כדי שהם מסיבים לו

